

**Către: Parlamentul Republicii Moldova,
Guvernul Republicii Moldova**

Stimate Doamne, Stimați Domni,

Asociația Businessului European (EBA Moldova) Vă adresează cele mai înalte considerațiuni și aduce sincere felicitări pentru investirea noului Parlament, axat pe asigurarea unei stabilități politice și economice ale țării, garantând pe deplin principiile fundamentale de respectare a statului de drept și ale democrației.

Ținem să menționăm că EBA Moldova este o asociație de business (uniune de persoane juridice), fondată de 10 companii internaționale și locale. EBA Moldova activează sub egida Delegației Uniunii Europene la Chișinău, fiind în același timp membru al EBO WWN (European Business Organisation World Wide Network), și care operează sub egida DG Growth al Comisiei Europene. <http://eba.md/>

EBA Moldova a fost întemeiată în 2011 și reprezintă actualmente interesele a peste 90 de companii internaționale și locale care își desfășoară activitatea în Republica Moldova, având în calitate de obiectiv cheie armonizarea cadrului legislativ și regulatoriu național la rigorile Uniunii Europene. EBA facilitează îmbunătățirea climatului investițional din Moldova, astfel încât acesta să devină unul atractiv, oferind cele mai bune practici internaționale întru susținerea dezvoltării businessului internațional și autohton.

În acest sens, EBA Moldova a contribuit continuu la procesul de modernizare și optimizare a politicilor publice, aducându-și aportul în amendarea legislației vamale, fiscale, a muncii, educației precum și a unui set de legi ce țin de comerțul extern. EBA Moldova se implică activ în implementarea practică a AA/DCFTA, asigurând ajustarea cadrului legal național, precum și a practicilor în diverse domenii ale economiei.

Reiteram pe această cale faptul că anual EBA produce peste 50 de documente de poziție la diverse inițiative legislative, care sunt activ discutate cu partenerii din sectorul public și care în proporție de cca 40% sunt promovate, astfel generând beneficii semnificative pentru mediul de afaceri și dezvoltarea economică durabilă.

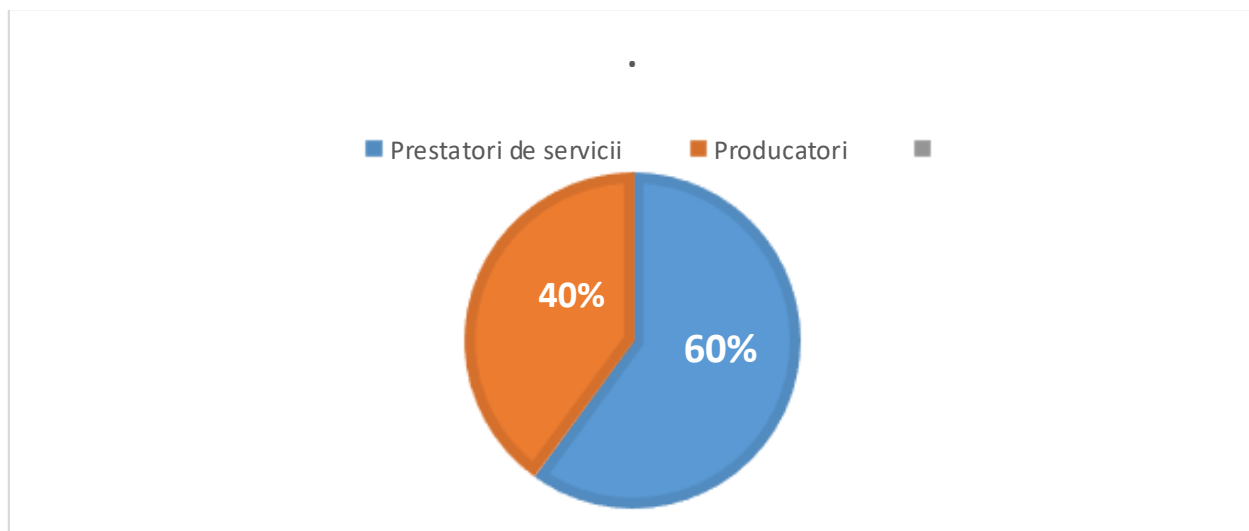
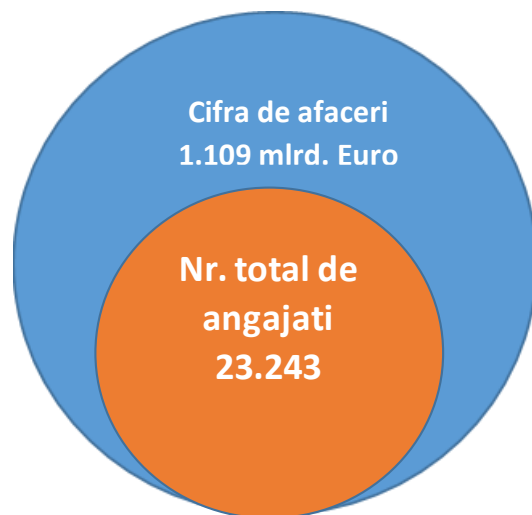
Informația detaliată cu privire la acțiunile implementate de EBA Moldova, rezultatul și impactul acestora poate fi găsită la: <https://eba.md/rom/pages/raporturi-anuale>.

Conducerea EBA Moldova

Președintele onorific EBA: Ambasadorul Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova
Președintele Consiliului EBA: Laszlo Diosi, Președintele Comitetului Executiv - CEO MobiasBanca - OTP Group
Vice președintele Consiliului EBAi: Jose Luis Gomez Pascual, Manager de Țară, Premier Energy

Membrii Consiliului EBA

László Diósi, MobiasBanca - OTP Group
Jose Luis Gomez Pascual, Premier Energy Distribution
Mathias von Tucher, Danube Logistics
Dona Gabriela Rapciuga, Kaufland Moldova
Constantin Barbaros, Metro Cash & Carry Moldova
Alexandru Gozun, PwC Moldova
Marian Chirtoaca, MDC & Partners
Aurelia Salicov, Starnet
Viorelia Levinski, Sudzucker Moldova
Alexandru Turcan, Turcan Cazac Law Firm
Diana Neagu, Vernon David Law Firm

În lumina celor menționate, Vă rugăm să găsiți anexată o compilare a priorităților de politici pentru dezvoltarea țării, identificate de comunitatea companiilor internaționale și locale, inițiative care vin să sprijine și să completeze Programul de activitate al Guvernului.

Cu înaltă considerațiune și profund respect,

Mariana RUFA
 Director Executiv
 Asociația Businessului European

EBA – European Business Association
 30, Vlaicu Pârcălab Str. - MD 2012 Chișinău - Republic of Moldova
 Phone: +373-22-907025 - Email: info@eba.md- www.eba.md

Sumarul dificultăților întâmpinate de către companiile din Republica Moldova și recomandările EBA pentru Parlamentul și Guvernul Republicii Moldova, de îmbunătățire a mediului de afaceri

I. FORTIFICAREA JUSTIȚIEI ȘI A STATULUI DE DREPT

- Justiția este în continuare selectivă și politizată, deși fiind la o scară mai mică decât în perioada regimului de stat capturat/oligarhic.
- Fenomenul corupției se perpetuează în sectorul justiției și impactează negativ climatul investițional precum și principiul previzibilității, fiind reflectat prin faptul că anumiți judecători, procurori și executori judecătorești acționează în complicitate cu unele autorități de stat și/sau actori privați, ignorând deseori principiile legale fundamentale, inclusiv prin atentarea la dreptul de proprietate al investitorilor locali și internaționali.
- Lipsa politicilor de prioritizare a dosarelor duce la amânarea cazurilor urgente până când impactul unui verdict eventual devine de o relevanță redusă, or numărul cazurilor de condamnare a Republicii Moldova de către CEDO pe motivul încălcării termenilor de procedură confirmă acest aspect.
- Judecătorii nu sunt responsabilizați pentru deciziile intenționate eronate/părtinitoare. Majoritatea procedurilor disciplinare aplicabile judecătorilor sunt abandonate în baza unor considerații procedurale iar numărul redus de sancțiuni efectiv aplicat, fiind raportate la iregularități minore, nu este comensurabil cu impactul produs de deciziile emise de judecători.
- Controlul judiciar deficitar al activităților organelor de urmărire penală, duce la iresponsabilitatea procurorilor, iar lipsa controlului și penalizării acțiunilor executorilor judecătorești, la depășirea competențelor sale.
- Constatăm și insuficiența instrumentelor de formare consecventă și sustenabilă a judecătorilor, în special în domeniile economic, fiscal și financiar (bancar și non-bancar), precum și cele de importanță majoră actualmente, cum ar fi protecția datelor cu caracter personal și utilizarea tehnologiilor informaționale în business.

Recomandările EBA:

- Revizuirea cadrului legislativ ce guvernează funcționarea sistemului judecătoresc, corpului de procurori și executori judecătorești, în vederea instituirii unor mecanisme viabile, efective și relevante de evaluare independentă a activității acestora (inclusiv externă) și, respectiv, aplicarea măsurilor disciplinare, care ar asigura acțiunile acestora în limitele competențelor lor legale.
- Revizuirea legislației procesuale civile și penale în vederea clarificării termenilor de procedură și eliminarea tergiversării “la nesfârșit” a unor proceduri și procese judiciare / administrative.

- Majorarea termenilor de responsabilitate a judecătorilor pentru hotărârile constatate de CEDO ca fiind ilegale, astfel încât să corespundă cu termenul mediu de examinare al dosarelor în cadrul CEDO.
- Asigurarea unui proces de calificare adecvat și îmbunătățit pentru judecători în toate domeniile de drept importante pentru mediul de afaceri, precum și în evaluarea judiciară a hotărârilor economice adoptate de factorii de decizie din domeniul afacerilor, inclusiv în ceea ce privește modul de elaborare și conținutul deciziilor emise de instanțe.
- Asigurarea instruirii și formării continue a actorilor din sectorul justiției în materia noilor instituții și concepte legale.

II. REDUCEREA “PREZENȚEI” STATULUI ÎN DOMENIUL ECONOMIC

- Constatăm încercări anterioare de preluare ostilă a afacerilor, facilitate de autoritățile statului și de instanțele judecătorești din Moldova în interesul grupurilor afiliate politic, precum și nerespectarea angajamentelor asumate față de investitorii europeni în cadrul acordurilor de investiții.
- Tergiversări în implementarea Acordului de asociere / DCFTA pe anumite dimensiuni care au generat o diminuare a apetitului investițional față de Republica Moldova, reducând astfel oportunitățile de producere și export pe piața UE a unor produse (de ex. de origine animalieră).
- Implicarea excesivă a statului în activitățile de afaceri, cu referire atât la societățile deținute de către stat cât și la micro-managementul efectuat de către instituțiile de reglementare.

Recomandările EBA:

- Asigurarea independenței politice a instituțiilor parlamentare și guvernamentale, a autorităților publice centrale și locale, în special a celor a căror activitate afectează puternic mediului de afaceri (reglementatori în domeniile transversale, cum ar fi cel al concurenței; instanțele judecătorești și organele de urmărire penală; agenții și inspectorate cu funcții de control, cum ar fi cel de mediu și altele).
- Eliminarea barierelor birocratice în calea afacerilor și alinierea normelor de conformitate a produselor la standardele europene și internaționale, astfel încât agenții economici să poată funcționa liber și să se concentreze asupra activităților care creează valoare adăugată, cât și continuarea eliminării actelor permissive redundante (ex. certificate de conformitate, certificate de sănătate etc.).
- Demonopolizarea unor domenii economice prin eliminarea întreprinderilor de stat / societăților pe acțiuni cu participarea majoritară a statului.
- Dezetatizarea calitativă a activelor statului prin respectarea recomandărilor Băncii Mondiale, a bunelor practice OECD etc. ce țin de demonopolizarea activităților în unele industrii.
- Analiza eficienței de către părți terțe independente a activității ÎS și îmbunătățirea guvernancei corporative a acestora, cu extinderea participării întreprinderilor private în consiliile de administrare.

III. ÎMBUNĂTĂȚIREA CALITĂȚII SERVICIULUI PUBLIC

- Accelerarea digitalizării serviciilor publice G2B la nivel de APC și APL.
- Actualizarea procesului politic de dezvoltare a instituțiilor publice, determinat de nevoile sectorului privat.
- Asigurarea principiului de interoperabilitate între diverse servicii publice, dar și cele private care țin de gestionarea informației referitor la agenții economici și micșorarea poverii de raportare și prezentare a informațiilor stocate deja în resursele informaționale de stat.
- Asigurarea dezvoltării programelor de învățare de-a lungul vieții cu sisteme de acreditare pentru diferite specialități în sectorul public.

IV. FACILITAREA COMERȚULUI EXTERN ȘI INTERN (IMPLEMENTAREA AA/DCFTA)

- Eliminarea barierelor tarifare pentru mărfurile originare din țări cu care Republica Moldova a semnat acorduri de liber schimb (ex. taxa pe ambalaj).
- Negocierea recunoașterii reciproce (de către UE) a statutului de Agent Economic Autorizat.
- Asigurarea unei gestionări adecvate a mecanismului de distribuire a cotelor, în special pentru importurile din UE.
- Asigurarea respectării normelor internaționale privind concurența în cadrul legislativ privind comerțul intern și excluderea încălcărilor flagrante ale angajamentelor internaționale ce țin de comerț liber, regulile de concurență și dreptul de alegere al consumatorului (de ex. inițiativa legislativă privind modificarea Legii comerțului interior (art. 20¹)).
- Eliminarea controlului neformal (asigurat cu implicarea diverselor instituții publice) exercitat asupra anumitor domenii de activitate cum ar fi exportul de metale, importul de carne, etc.
- Creșterea capacităților funcționale și a infrastructurii de laborator al Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor.

V. POLITICI FISCALE ȘI VAMALE

- Armonizarea cadrului fiscal indirect cu cel al UE. În conformitate cu prevederile DCFTA, Moldova urmează să transpună normele UE în legislația sa conform termenelor convenite. Deși s-au făcut unele modificări minore ale legislației, este esențial să fie asigurată respectarea tuturor angajamentelor. Considerăm crucială întreprinderea măsurilor orientate spre armonizarea legislației fiscale naționale cu Directiva TVA, în special în partea ce ține de implementarea mecanismelor care exclud neclaritate în aplicarea legislației fiscale și elimină distorsionare la nivel de piață locală și internațională. În acest sens insistăm asupra următoarelor măsuri:
 - a. Implementarea regimului de taxare inversă a TVA care ar rezulta în eliminarea plății TVA la importul de serviciu (fiind permisă deducerea TVA).
 - b. Introducerea impozitării cu TVA la importul de autoturisme cu eliminarea accizelor care sunt aplicate la momentul actual.
- Ajustarea cadrului fiscal cu prevederile specifice aplicabile entităților care țin evidența contabilă conform IFRS. Sistemul fiscal actual nu ține cont de prevederile specifice ale IFRS. Prin urmare,

cei care țin evidența contabilă conform IFRS se confruntă uneori cu o povară fiscală mai mare, care rezultă exclusiv din lipsa normelor speciale în legislația fiscală. De exemplu, implementarea IFRS 9 pentru bănci a generat un nivel disproporționat al costurilor pentru sistemul bancar, care nu este în conformitate cu reglementările UE. Este nerezonabil să se impună un nou sistem de provizioane fără a permite băncilor, care respectă prevederile contractuale, să deducă cheltuielile legate de implementarea corespunzătoare și la timp a unor astfel de noi sisteme.

- Alinierea corespunzătoare a reglementărilor nou adoptate ale legislației civile cu reglementările fiscale și contabile. Lipsa de corelație între reglementările nou adoptate ale Codului civil și reglementările fiscale și contabile trebuie să se facă imediat. De exemplu, termenul european de "sucursală" a fost reglementat de Codul Civil, dar nu au fost prevăzute prevederi fiscale și contabile.
- Sistemul general de impozitare recomandat al UE (de exemplu regulile impozitului pe profit) trebuie respectat și transpus în regulamentele MD (de exemplu, transportul necesar pentru angajați trebuie să fie deductibil în totalitate, încurajând astfel investitorii să acumuleze forță de muncă din zonele rurale, care altfel nu au șanse de angajare).
- Simplificarea raportării fiscale și statistice prin reducerea numărului de rapoarte și a complexității acestora prin preluarea automatizată a datelor din sursele de date administrative.
- Combaterea traficului ilegal de produse din tutun, produse alcoolice și petroliere și asigurarea unor venituri bugetare stabile prin majorarea graduală echilibrată a accizei pe termen lung în perioada 2024-2030.
- Asigurarea unor venituri bugetare previzibile și a concurenței loiale pentru toți agenții economici, prin egalarea accizării pentru țigările de foi cu acciza pentru țigarete și implementarea mecanismului de formare a prețului minim la comercializarea cu amănuntul a acestora.
- Elaborarea cadrului legislativ necesar pentru asigurarea circulației libere a alcoolului denaturat fără plata accizelor, conform practicii europene, unde se utilizează o rată zero pentru alcoolul denaturat (DIRECTIVA 92/83/CEE A CONSILIULUI din 19 octombrie 1992 privind armonizarea structurilor accizelor la alcool și băuturi alcoolice), în Moldova fiind prevăzute accize aplicate pentru alcoolul etilic.
- Revizuirea art. 124, pct. 16 din Codul Fiscal și eliminarea formulării discriminatorii, ce creează imposibilitatea pentru companiile din industria alcoolului de a produce produse alcoolice nealimentare (dezinfecțanți etc.).
- Modificarea Legii nr. 827 din 18.02.2000 fondului republican și a fondurilor locale de susținere socială a populației, cu excluderea art. 4. alin. (1) litera c), și anume a obligativității transferurilor lunare a taxei de 2.5% de către persoana juridică care prestează servicii de telefonie mobilă. Această suprataxă este discriminatorie în termen de tehnologia prestată, inechitabilă față persoanele care primesc ajutoare din fondurile sus menționate și care sunt

consumatori servicii de telefonie mobilă și distorsionează concurența pe piața comunicațiilor electronice.

- Reglementarea circulației bioetanolului prin reducerea accizei, care momentan este de aceeași mărime ca și pentru alcool, ceea ce stagnează producerea combustibilului din bioetanol. Implementarea "Strategiei Energetice a Republicii Moldova până în 2030" din 05.02.2013, conform căreia a fost prognozat, ca până în 2020 combustibilul de origine biologică să reprezinte 10% din cantitatea totală de combustibil.
- Revizuirea listei cu privire la piese auto uzate permise pentru a fi importate, pentru a asigura nivelul de securitate și calitate corespunzător.
- Crearea unor stimulente fiscale a investițiilor companiilor private în digitalizare, în special în vederea dezvoltării comerțului electronic.
- Lichidarea sistemului de patente. Înlocuirea acestuia cu instrumente fiscale care să susțină dezvoltarea întreprinderilor mici, în special în comerț.

Protecția mediului înconjurător:

- Anularea taxei pentru mărfurile care în procesul utilizării cauzează poluarea mediului și introducerea mecanismului economic pentru aplicarea REP prin restituirea taxei și nu prin subvenționarea doar a procesatorilor.
- Dezvoltarea sistemelor de depozit ce țin de ambalajul returnabil în contextul introducerii principiului de REP.
- Introducerea standardelor europene privind normele de poluare și siguranța vehiculelor (Euro5, Euro6, Euro7).

VI. DIGITALIZAREA ECONOMIEI

- Instituționalizarea unei echipe guvernamentale dedicate și asigurarea capacităților necesare, în vederea digitalizării proceselor în sectorul public și cel privat.
- Continuarea consolidării procesului de digitalizare și atingerea unui grad mai înalt, până la eliminarea totală a interacțiunii fizice în cadrul proceselor/serviciilor digitalizate.
- Promovarea proiectului de lege privind modificarea a peste 30 legi și regulamente având drept scop digitalizarea unui număr de procese standard (Pachetul de Digitizare):
 - a. Înregistrarea la distanță a persoanelor juridice.
 - b. Modificarea cadrului legal aferent protecției datelor cu caracter personal.
 - c. Clarificarea necesității utilizării semnăturilor electronice în diferite domenii ale afacerilor și economiei
- Recunoașterea în Republica Moldova a semnăturii electronice emise de autoritățile UE. Conform prevederilor actuale ale legislației naționale, numai semnăturile electronice emise de autoritățile moldovenești sunt recunoscute ca având efecte juridice. Acest lucru va permite nerezidenților să participe la procedurile de licitație publică / să depună diverse documente / să se angajeze în

diferite raporturi juridice și / sau contractuale fără a fi prezenți în Moldova și fără a fi nevoiți să solicite una locală.

- Aprobarea modificărilor la reglementările Băncii Naționale a Moldovei care ar permite identificarea la distanță și respectiv intrarea în relație de la distanță cu potențiali clienți ai băncilor, inclusiv prin mecanisme digitale.
- Armonizarea prevederilor legislative actuale, din diverse documente emise de diferite autorități (BNM, SIS, SPCBS etc.) pe partea care guvernează mecanismul aplicabil de către instituțiile financiare pentru identificarea la distanță a potențialilor clienți și ulterior actualizarea informațiilor pentru actualii clienți, atât persoane fizice cât și juridice (non-face-to-face identification) dar și armonizare acestor cerințe cu legislația din domeniul protecției datelor cu caracter personal. Armonizarea cerințelor pentru instituțiile de micro finanțare cu cele aplicabile băncilor.
- Modificarea legislației care reglementează activitatea ASP, pentru a asigura un mecanism de funcționare a Registrului bunurilor imobiliare (cu privire la ipoteци / gajuri la distanță, fără prezență fizică).
- Digitalizarea procesului de prezentare în magazine a diferitelor certificate pentru produsele alimentare pe hârtie, prin crearea unei platforme digitale pe care să fie posibilă consultarea online a tuturor certificatelor.
- Urgentarea lansării procesului de digitalizare a unor acte permissive ce țin de sistemul ANSA/ANSP.
- Examinarea oportunității de reglementare a bunurilor digitale (inclusiv CBDC).
- Digitalizarea și facilitarea fluxului de documente electronice, în special în domeniul fiscal-contabil, inclusiv prin optimizarea folosirii diferitor tipuri de semnături electronice, permiterea acceptării în calitate de dovadă a tranzacțiilor a documentelor scanate, implementarea sistemului de emiterie a bonurilor fiscale electronice.
- Introducerea de facilități pentru stimularea plăților fără numerar.
- Introducerea facilităților fiscale pentru reinvestirea profitului rămas la dispoziția întreprinderii în scopul investiției ulterioare în procesul de digitalizare a proceselor operaționale interne.

VII. PROTECȚIA DATELOR CU CARACTER PERSONAL

Proiectele de lege de transpunere a legislației europene privind protecția datelor cu caracter personal (GDPR), elaborate în 2018, asupra cărora comunitatea de afaceri EBA a prezentat peste 100 de propuneri de modificare și adoptare în ultima lectură parlamentară, nu au fost aprobate. În primul trimestru al anului 2021, Comisia Parlamentară pentru securitate națională, apărare și ordine publică a intenționat să aprobe proiectul de lege privind protecția datelor cu caracter personal (nr. 422/2018) și proiectul de lege privind Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal (421/2018) în a doua lectură a Parlamentului, în absența procesului de consultare cu mediul de afaceri.

Urmare a solicitării EBA Moldova și a comunității de afaceri, a fost creat Grupul de lucru pentru îmbunătățirea acestor proiecte de legi și în acest sens au fost organizate ședințe tehnice pe

platforma Comisiei Parlamentare relevante și s-a agreat angajarea în suportul Consiliului Economic pe lângă Prim-ministru a unui expert național, care va ajusta proiectul nr. 422/2018 la recomandările și propunerile sectorului privat.

Cu toate acestea, reiterăm principalele riscuri identificate de sectorul privat:

- Transparență în activitatea CNPDCP – includerea unui mecanism cert de publicare a soluțiilor pe cazurile examinate și a actelor de dispoziție și reglementare, inclusiv uniformizarea și îmbunătățirea practicilor administrative ale Centrului ce țin de aplicarea legislației GDPR.
- Autoritatea responsabilă (CNPDCP) a prezentat tabelul de divergență doar în privința proiectului de lege nr. 422/2018. Examinarea separată a propunerilor și recomandărilor înaintate în privința pachetului legislativ, face imposibilă creionarea previzibilității acestor norme de drept și înțelegerea intenției autorilor pe marginea mai multor amendamente dar și corespunderea acestor aspecte cu prevederile proiectului de lege nr. 421/2018;
- Asigurarea expertizei de compatibilitate cu legislația UE pe proiectele de legi sus-menționate, precum și evaluarea cadrului normativ ce va fi elaborat la o etapă ulterioară.
- Lipsa analizei impactului de reglementare asupra activității de întreprinzător, precum și a avizului Guvernului, ambele fiind parte a procesului de legal de elaborare al actelor normative, prevăzute în Legea nr. 100/2017.
- Proiectul de lege nr. 422 reglementează eronat modul de prelucrare a datelor cu caracter personal de către instituțiile și autoritățile publice, instituind cerințe disproporționate. De menționat că proiectele de lege nu sunt racordate la cerințele Regulamentului 2018/1725.
- Lipsa proiectului de modificări legale pentru legislația secundară care va permite implementarea acestor proiecte de lege.
- Impunerea disproporționată de Legea nr. 133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal de a colecta consimțământul de la persoanele fizice doar în formă scrisă (olografă) sau electronică (doar cu semnătură electronică), nefiind posibil de a colecta acordul la telefon, prin email și/sau prin intermediul unei bife – similar cum este realizat în practica Uniunii Europene dar și ale altor țări la nivel internațional.
- Imposibilitatea de a realiza transferul transfrontalier de date către țări non-UE, deși Legea nr. 133 privind protecția datelor cu caracter personal încă din 2012 stabilește obligația ca CNPDCP să aprobe lista statelor care asigură un nivel adecvat de protecție a datelor și către care se permite transmiterea datelor, inclusiv a criteriilor și cerințelor necesar a fi respectate. Până în prezent această obligație nu a fost realizată, operatorii fiind refuzați în repetate rânduri, acțiuni prin care este periclitată activitatea economică și de bună dezvoltare a proceselor de business.
- Imposibilitatea operatorilor de date de a-și racorda procesele de afaceri la cerințele legale actuale, în special în partea ce ține de implementarea HG nr. 1123/14.12.2010 (ce aparent este desuetă), care prevede măsuri de securitate exagerate și denaturate din punct de vedere tehnic și organizațional.
- În consecință, este facilitată blocarea sau tergiversarea digitalizării și funcționării optime a proceselor de afaceri. Operatorul este în imposibilitate de a-și gestiona în mod eficient și rapid procesele de afaceri și/sau de a realiza necesitățile/obligațiile sale, ținând cont că orice modificare a procesului de prelucrare a datelor urmează a fi notificată și autorizată de către

CNPDCP în prealabil, aceste proceduri fiind neuniforme, imprevizibile și în unele cazuri disproporționate, care pot dura 3, 5 dar în unele cazuri și 12 luni. Mai mult, pentru neexecutarea acestor cerințe, CNPDCP întocmește procese verbale cu privire la contravenție, care se expediază în instanța de judecată, a căror examinare poate dura 12, ba chiar și 24 de luni.

Ambele inițiative legislative au fost aprobate de către Comisia Parlamentară pentru securitate națională, apărare și ordine publică în regim de urgență, nejustificat, fără a se ține cont de recomandările și îngrijorările exprimate de către comunitatea de afaceri.

Totodată, până la adoptarea noului proiect de lege privind protecția datelor personale, cu respectarea normelor legale în vigoare, pentru deblocarea situației actuale cu privire la implementarea cadrului legal, se impune în mod imperativ, ca în regim de urgență:

- Să fie abrogată HG nr.1123/14.12.2020.
- Să fie modificată noțiunea de "consimțământ" din art. 3 Legea nr. 133/08.07.2011.
- Să fie modificat art. 32 Legea nr. 133/08.07.2011, prin introducerea criteriilor clare de evaluare a securității transferului transfrontalier de date.

VIII. RELAȚIILE DE MUNCĂ (INCLUSIV ÎN CONTEXT DE COVID)

În 2020 au fost aprobate o serie de amendamente la Codul Muncii al Republicii Moldova având drept scop ajustarea relațiilor de muncă la situația cauzată de pandemie, precum munca la distanță, șomajul tehnic, etc. Chiar dacă consecințele pandemiei se reduc lent și companiile revin la activitatea lor obișnuită, modificările operate în perioada pandemiei rămân aplicabile și pentru perioada post-Covid.

În acest sens, multiple ajustări urmează a fi operate în legislația muncii pentru a reduce costurile de activitate ale companiei (munca la distanță) și a exclude orice inconsistențe și lacune legale în legislație, respectiv:

- Includerea unui nou articol privind "clauza de neconcurență" în contractul individual de muncă. Aceasta este o clauză specifică esențială cerută de economia de piață. În prezent, implementarea/adoptarea acestei clauze va contribui la creșterea încrederii potențialilor investitori, cât și protejarea domeniului de proprietate a afacerilor deja existente.
- Oferirea posibilității IMM-urilor de a angaja salariați pe o perioadă determinată. La moment întreprinderile micro, mici și mijlocii la momentul fondării sunt reticente în a angaja salariați, pe motiv de incertitudine a evoluției afacerii sale și dinamicii pieței. Posibilitatea angajării pe o perioadă determinată va contribui și la micșorarea numărului de cazuri a muncii nedeclarate.
- Eliminarea impedimentului pentru angajatori de a stabili perioada de probă la angajare pentru anumite categorii de salariați, și anume persoanele sub vârsta de 18 ani și persoanele cu dizabilități. Interzicerea aplicării perioadei de probă pentru aceste persoane nu mai prezintă un garant adițional pentru ei, ci dimpotrivă, reprezintă un impediment de a angaja aceste persoane fără a avea cel puțin dreptul de a verifica aptitudinea profesională a acestora.

- Lărgirea cercului de salariați care sunt obligați să respecte termenul de o lună al preavizării în caz de demisie. La moment doar 3 categorii de salariați sunt obligați să respecte acest termen – conducătorul unității, adjuncții săi și contabilul-șef. În realitate, persoane ce pot deține funcții-cheie într-o companie poate fi cu mult mai mare. Propunem ca fiecare angajator, în urma consultării reprezentanților salariaților din companie, să poată singur stabili asupra căror categorii de persoane se răsfrânge obligativitatea înștiințării despre demisie cu 1 lună înainte (similar prevederii art. 60 din Codul muncii).
- Ajustarea legilor și actelor normative subordonate legii, ce reglementează raportarea de către angajatori informația privind statutul militar al salariaților către Comisariatele militare. La moment, chiar dacă Codul muncii nu mai prevede obligația angajatorului de a solicita la încheierea contractului individual de muncă livretul militar / adeverința de recrut, angajatorii se confruntă în continuare cu solicitările din partea Comisariatelor militare privind obligativitatea de a raporta aceste informații, cu riscul aplicării amenzilor în caz de nerespectare. Adițional, Codul Muncii prevede obligația angajatorului de a achita compensația pentru tinerii, care își suspendă contractul de muncă pentru a fi încorporați în serviciul militar, o prevedere care se ține încă de pe timpul URSS, când angajatorul era doar Statul prin intermediul întreprinderilor/instituțiilor de stat.
- Ajustarea reglementării privind planificarea muncii în schimburi, la moment termenul de o lună fiind practic imposibil de respectat. Termenul de 7 zile privind planificarea muncii în schimburi îl considerăm oportun atât pentru angajator, cât și pentru salariat.
- Prestarea muncii suplimentare – în prezent legislația muncii limitează posibilitatea prestării muncii suplimentare în comparație cu reglementările comunitare și OIM (atât ca procedură cât și ca durată). În comparație, conform prevederilor Directivei UE și a Convenției OIM, munca suplimentară poate fi prestată în mediu 48 ore pe săptămâna, ceea ce reprezintă aproximativ 420 de ore și nu necesită implicarea reprezentanților salariaților în decizia salariatului de a dori și presta aceasta muncă suplimentară. În Moldova însă, munca suplimentară este limitată la doar 120 ore și numai în anumite cazuri expres prevăzute de Codul Muncii, iar în cazul în care este consensul ambilor părți – acest lucru poate avea loc doar după obținerea acceptului reprezentanților salariaților.
- Reglementarea în Codul Muncii a unui regim special pentru contractele de management cu persoanele ce au funcții de conducere.
- Modificarea Codului Muncii pentru limitarea posibilității de a transfera din an în an zilele de concediu neutilizate.

IX. DEZVOLTAREA RESURSELOR UMANE

- Modernizarea sistemului de învățământ și asigurarea unei mai bune o înțelegere mai bune a necesității pieței la moment și pe viitor.
- Racordarea programelor educaționale la necesitățile sectorului privat printr-o implicare mai consecventă a sectorului privat în dezvoltarea curriculei.
- Instituirea mecanismelor de smart job matching.

- Implementarea învățământului dual la toate nivelurile, prin consolidarea cooperării dintre mediul academic și sectorul privat; îmbunătățirea și eficientizarea procesului de stagiere.
- Crearea de programe de upskilling and reskilling a forței de muncă.
- Eficientizarea mecanismului de finanțare a instituțiilor de învățământ din bugetul de stat prin concentrarea fondurilor către dezvoltarea infrastructurii educaționale și creșterea salariilor.
- Lupta împotriva corupției în instituțiile de învățământ prin introducerea de e-examene și sisteme criptate de verificare a rezultatelor.
- Introducerea în programul școlar a unui curs de familiarizare cu fenomenul corupției, impactul asupra societății și căile de combatere a acestuia.
- Necesitatea impunerii/obligării de perfecționare a cadrelor didactice.
- Asigurarea evaluării internaționale și a acreditării instituțiilor de învățământ și a cadrelor didactice.
- Extinderea Centrelor de cercetare și dezvoltare care implică parteneriate între mediul academic și comunitatea de afaceri / donatorii străini.
- Actualizarea nomenclatorului de specialități la cerințele pieței și ajustarea procesului de studii în mod corespunzător.
- Stimularea oferirii locurilor de stagiere de către companii pentru studenți prin subvenționarea de către stat a acestor activități.

X. STABILITATEA SECTORULUI FINANCIAR

Sectorul financiar-bancar

- **Eliminarea divergențelor semnificative** între diferite acte legislative ce țin de guvernanta băncilor, în mod special armonizarea Legii nr. 202/2017 privind activitatea bancară cu Legea nr. 1134/1997 privind societățile pe acțiuni, pe toate aspectele ce țin de drepturile acționarilor și de funcționarea organelor de conducere ale unei bănci. Pentru sectorul bancar trebuie să existe o singură lege după care băncile s-ar conduce pe partea de guvernanță corporativă.
- **Aspecte legate legislația de prevenire a spălării banilor. Mai multe bariere considerabile trebuie luate în considerare în implementarea continuă a cadrului curent privind prevenirea spălării banilor, cum ar fi:**
 - a. Legea nr. 308/2017 trebuie ajustată pentru a include prevederi mai clare privind identificarea la distanță.
 - b. Revizuirea cerințelor pentru păstrarea / arhivarea datelor și a documentelor clienților (noua Lege nr. 308 din 22.12.2017).
 - c. Serviciul pentru Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor (SPCSB) solicită băncilor să expedieze rapoarte specifice privind tranzacțiile cu numerar. Cu toate acestea, cerințele privind anumite date sunt dificil de îndeplinit deoarece depind de informațiile furnizate de alte bănci internaționale care nu pot fi influențate de băncile locale, ceea ce uneori duce la refuzul efectuării transferurilor internaționale de către anumite bănci;

d. Eficientizarea reglementărilor KYC.

- Eficientizarea interacțiunii cu executorii judecătorești:
 - a. Implementarea unei soluții informatice, care ar facilita schimbului de informații între bănci și executorii judecătorești prin implementarea unei soluții IT.
 - b. Reglementarea suplimentară a activității executorilor judecătorești în scopul asigurării aplicării uniforme de către executorii judecătorești a prevederilor normative în vigoare și a uniformizării proceselor de executare silită. Necesitatea dată este dictată de faptul, că la moment fiecare executor judecătoresc tratează în mod diferit și individual prevederile normative în vigoare, lipsind o uniformitate, fapt care creează impedimente majore la automatizarea proceselor de executare a documentelor executorii, în special de către instituțiile financiare. În plus, executorii judecătorești tot mai mult transferă obligațiile lor de acumulare a informațiilor despre debitori și masa debitorială a acestora pe seama instituțiilor financiare, în special folosindu-se de faptul că sunt scutiți de anumite plăți pentru obținerea oricăror informații de la instituțiile financiare, iar instituțiile financiare nu dispun de careva mecanisme legale de a limita volumul de informații solicitat de executorii judecătorești.
- Completarea Legii nr. 291/2016, Legii nr. 114/2012, a Codului Penal RM cu noi prevederi în materia jocurilor de noroc, în particular, interzicerea prestatorilor serviciilor de plată de a presta / acorda servicii de plată în favoarea persoanelor neautorizate să organizeze și să desfășoare pe teritoriul RM activități în domeniul jocurilor de noroc, care constituie monopol de stat. Aceste modificări au fost adoptate fără consultări publice și fără un mecanism fiabil de implementare și, drept urmare, au pus în sarcina prestatorilor serviciilor de plată niște obligații improprii, aducând un grad înalt de imprevizibilitate în afacerea acestora.

Sectorul asigurărilor:

- Adoptarea legislației privind activitatea de asigurare și reasigurare, în strictă conformitate cu recomandările experților internaționali.
- Asigurarea faptului că auditul companiilor de asigurări, în scopuri financiare și în scop de evaluare a conformității cu reglementărilor în domeniul prevenirii spălării banilor (AML), se face de către companii de audit recunoscute la nivel internațional.
- Asigurarea transparenței în divulgarea indicatorilor privind stabilitatea financiară a companiilor de asigurări. Controlul strict al indicatorilor de stabilitate financiară a companiilor de asigurări, în special în ceea ce privește solvabilitatea pe termen lung și rata de lichiditate, precum și calitatea activelor care acoperă rezervele de asigurare, pentru a evita orice problemă de plată a despăgubirilor.
- Accelerarea și finalizarea anchetei privind fraudă în legătură cu delapidarea activelor de la BNAA și a măsurilor de asigurare a recuperării acestor active.
- Eficientizarea acordurilor contractuale dintre asigurați și asigurați (prin eliminarea contractelor de asigurare obligatorii și limitarea la emiterea polițelor de asigurare), stimularea digitalizării produselor de asigurare și implementarea practicii internaționale.

EBA – European Business Association

30, Vlaicu Pârcălab Str. - MD 2012 Chișinău - Republic of Moldova

Phone: +373-22-907025 - Email: info@eba.md- www.eba.md

XI. DEZVOLTAREA INFRASTRUCTURII ȘI ASIGURAREA SECURITĂȚII ENERGETICE

- Investitorii europeni și-au exprimat interesul de a dezvolta resursele energetice regenerabile în Moldova, însă, fiind dezamăgiți de întârzierile recurente, au renunțat la investiții în Moldova, preferând alte destinații care și-au demonstrat intenția în susținerea mai efectivă a energiei verzi. Schemele predominante sunt încă prezente în acest sector. Sectorul energetic nu poate pretinde că s-a eliberat de captivitate, inclusiv autoritățile din domeniul energiei, companiile de stat și, cu atât mai mult Consiliul Concurenței.
- Mecanismul tarifar este în derulare și Agenția Națională de Reglementare în Energetică (ANRE) a atribuit deja proiecte care totalizează capacitatea totală disponibilă pentru instalațiile mici regenerabile, care acoperă diferite tehnologii din domeniul energiei regenerabile. Cu toate acestea, nici o capacitate în cadrul mecanismului energiei regenerabile de licitație nu a fost atribuit, deoarece Guvernul nu a inițiat o licitație și nici nu s-a angajat la un program de licitație pentru energia regenerabilă, acumulând în acest sens 3 ani de întârziere.

Recomandările EBA:

- Accelerarea asigurării securității energetice, interconectării și diversificării surselor de energie, precum și asigurarea transparenței în achizițiile de energie și excluderea intervenției statului.
- Asigurarea accesului la sisteme de apă / canalizare de calitate pe întreg teritoriul țării.
- Modernizarea infrastructurii drumurilor. Având în vedere că aproape 70% din comerțul exterior al Republicii Moldova se desfășoară cu țările UE, este imperativ de a conecta rețelele de drumuri din Moldova la coridoarele de export ale UE pentru a reduce costurile logistice.
- Necesitatea îmbunătățirii conexiunilor de transport feroviar din întreaga țară pentru a crește și a diversifica transportul de mărfuri și mobilitatea persoanelor; conectarea rețelelor de căi ferate cu rețelele europene.
- Necesitatea finalizării lucrărilor de reabilitare și construcție a traseului M3, precum și a finalizării și consolidării conexiunii feroviare cu portul Giurgiulești, pentru a oferi agenților economici posibilitatea de a-și exporta/importa mărfurile într-un mod eficient și sigur.
- Modificarea Codului Funciar în vederea acordării permisiunii de schimbare a destinației terenurilor agricole de calitate superioară în altă categorie de destinație pentru extragerea substanțelor minerale utile de importanță națională aprobate conform legislației în vigoare, în hotarele perimetrelor miniere.

XII. ÎMBUNĂȚĂȚIREA GUVERNANȚEI DE MEDIU, INCLUSIV PRIN CREAREA SISTEMELOR SUSTENABILE DE MANAGEMENT AL DEȘEURILOR

- Elaborarea unui concept de gestionare a deșeurilor și protecție a mediului, care va cuprinde segregarea, colectarea, prelucrarea / tratarea deșeurilor solide / alimentare / animale, prin repartizarea clară a rolurilor și responsabilităților între APL, mediul privat și cetățeni.

- Revizuirea restricțiilor actuale impuse față de persoane juridice privind gestionarea deșeurilor, în condițiile în care statul nu asigură instrumentele necesare pentru utilizarea deșeurilor.
- Asigurarea armonizării legale în ceea ce privește instrumentele de procesare a deșeurilor, cum ar fi incinerarea și co-incinerarea pentru deșeurile solide și cele alimentare / animale.
- Crearea unui sistem fiscal / financiar eficient pentru acoperirea costurilor de colectare și tratare a deșeurilor. Accelerarea implementării principiului de Responsabilitate Extinsă a Producătorului cu o segregare clară a rolurilor și responsabilităților, având drept scop sporirea eficienței acestui principiu și evitarea taxării duble.
- Revizuirea mecanismelor de lucru pentru aplicarea taxei pe ambalaje în conformitate cu principiul „poluatorul plătește” pentru a asigura același grad de responsabilitate la generarea deșeurilor de ambalaje între mărfurile importate și cele locale (Legea nr. 1540/1998 privind plata pentru poluarea mediului).
- Modificarea Legii nr.209 din 29.07.2016 privind deșeurile, în vederea permiterii co-incinerării anvelopelor uzate, prin preluarea celor mai bune practici ale UE și eliminarea acumulării în continuare a deșeurilor de anvelope din lipsa unor soluții viabile de soluționare a volumului acumulat an de an.
- Asigurarea respectării condițiilor adecvate la proiectarea poligoanelor de depozitare a deșeurilor, în special în zonele rurale. Cele mai multe dintre terenurile existente nu sunt izolate și construite în mod corespunzător, fără respectarea normelor internaționale și a standardelor de siguranță.
- Aplicarea clară a HG nr. 561 /2020 pentru aprobarea Regulamentului privind ambalajele și deșeurile de ambalaje, care a intrat în vigoare pe data de 21.08.2021.
- Introducerea embargoului total în ceea ce privește defrișările de păduri din R. Moldova. Cota de împădurire a țării reprezintă mai puțin de 11%, media europeană fiind de 32%. Este necesară interzicerea prin lege a fabricării ambalajelor din lemn/cherestea cu origine din R. Moldova, iar ce de import să fie certificate în baza standardelor europene, astfel încât să fie oprit comerțul ilicit și contrabanda de ambalaje de lemn neautorizate.